Jurisprudentie

Jurisprudentieoverzicht

Mr. E.M.A. van Amersfoort*

Maart 2016

Daad van zuivere aanvaarding

Rb. Den Haag 23 maart 2016, ECLI:NL:RBDHA:2016:4522

80

In geschil is onder meer de vraag of X de nalatenschap zuiver heeft aanvaard op grond van artikel 4:192 lid 1 van het Burgerlijk Wetboek (BW). X heeft namelijk vóór de inschrijving van de verklaring van beneficiaire aanvaarding met nalatenschapsgelden kosten betaald die volgens Y geen nalatenschapskosten zijn als bedoeld in artikel 4:7 BW. Y verwijst naar de kosten voor de bloemen van de crematie, het diner op de dag van de crematie (deze kosten zijn later aan de boedel terugbetaald), de huur van een City Box, de akte van beneficiaire aanvaarding, bloemen voor de notaris, bedankkaartjes en het gebruik van de telefoon. X voert gemotiveerd verweer en stelt dat dit beheerskosten zijn.

De rechtbank overweegt dat het betalen van kosten met nalatenschapsgelden slechts leidt tot een daad van zuivere aanvaarding als uit de gedragingen van X ook kan worden afgeleid dat zij de bedoeling had de nalatenschap zuiver te aanvaarden. Dit wordt beoordeeld naar de omstandigheden van het geval. De rechtbank verwijst hierbij naar de conclusie van advocaat-generaal Hammerstein bij HR 22 mei 2015 (ECLI:NL:HR:2015:1284): 'Door zuivere aanvaarding van een nalatenschap worden erfgenamen persoonlijk aansprakelijk voor de schulden van de erflater. Als deze aanvaarding te makkelijk wordt aangenomen, kunnen erfgenamen in grote problemen geraken. Er is dus alle reden de zuivere aanvaarding niet al te klakkeloos uit ondoordacht gedrag

van een erfgenaam af te leiden.' Gelet op de gevolgen van een zuivere aanvaarding is het volgens de rechtbank op voorhand niet aannemelijk dat X bewust de bedoeling heeft gehad de nalatenschap zuiver te aanvaarden.

Uit handelingen die betrekking hebben op de uitvaart kunnen geen daden van zuivere aanvaarding worden afgeleid. Het begrip kosten moet in het kader van de uitvaart niet te krap worden opgevat. Het gaat niet alleen om de kosten van lijkbezorging, maar om alle kosten die zijn gemaakt voor een voor erflater passende uitvaart. De rechtbank oordeelt aldus dat de kosten voor de bloemen van de crematie, het diner na afloop en de bedankbriefjes vallen onder de kosten van de uitvaart. Hieruit kan geen daad van aanvaarding worden afgeleid. Ook het maken van kosten op rekening van erflater voor de beneficiaire aanvaarding is geen daad waaruit zuivere aanvaarding volgt, omdat gelet op de aard van de kosten hieruit niet de bedoeling tot zuivere aanvaarding kan worden afgeleid. Ten aanzien van de kosten voor de bloemen voor de notaris, de huur van de City Box en de telefoonrekening overweegt de rechtbank dat Y heeft verzuimd nader toe te lichten waarom uit het maken van deze kosten zuivere aanvaarding kan worden afgeleid. Van Y mag worden verlangd dat hij dit motiveert, omdat zuivere aanvaarding niet klakkeloos mag worden aangenomen. Bovendien is het goed mogelijk dat X deze kosten, als enig erfgenaam, in hoedanigheid van vereffenaar heeft gemaakt. Zonder nadere motivering kan niet worden geoordeeld dat met het maken van deze kosten de nalatenschap zuiver is aanvaard.

* Rubriek verzorgd door Netwerk Notarissen onder verantwoordelijkheid van de hoofdredactie.

April 2016

Omvang en verdeling nalatenschap

Hof Arnhem-Leeuwarden 12 april 2016, ECLI:NL:GHARL:2016:2885

De erfgenamen (A-D) zijn in geschil over de omvang en de verdeling van de nalatenschap. A stelt dat de rechtbank bij de verdeling ten onrechte de waarde van een grafrecht niet heeft meegenomen. Het hof oordeelt dat grafrechten in beginsel overdraagbaar zijn en in het economisch verkeer een waarde vertegenwoordigen als er nog één of meer personen in het graf kunnen worden bijgezet. In deze zaak ziet het eeuwigdurend grafrecht op een graf dat plaats biedt aan drie lichamen, waarin nog ruimte is voor één lichaam. Het grafrecht is daarmee een boedelbestanddeel dat voor verdeling in aanmerking komt. Het hof deelt het grafrecht toe aan B, omdat het grafrecht al op zijn naam is gesteld. De partijen hebben weliswaar geen (te verdelen) waarde afgesproken toen zij het grafrecht op naam van B hebben gesteld, maar niet voldoende gesteld of gebleken is dat A hiervan ondubbelzinnig afstand heeft gedaan. Volgens het hof is de waarde van een ligplaats in een graf waarin reeds twee andere lichamen zijn bijgezet lager dan een derde van de waarde van het volledige grafrecht (€ 2.530). Het hof stelt de waarde van het grafrecht in redelijkheid vast op € 700.

Voorschot erfdeel

Rb. Overijssel 29 april 2016, ECLI:NL:RBOVE:2016:1800

Kort samengevat vordert X in kort geding een voorschot van € 12.500 op zijn erfdeel. Erflater heeft aan Y het recht van vruchtgebruik over de nalatenschap gelegateerd. Dit vruchtgebruik eindigt volgens het testament als Y wordt opgenomen in een bejaardenhuis of een verpleeginrichting. Y is in 2014 verhuisd naar een aanleunwoning. De woning die deel uitmaakte van de nalatenschap is in 2015 verkocht. X stelt dat het vruchtgebruik van Y is geëindigd nu zij naar een aanleunwoning is verhuisd. Daarnaast stelt X dat, voor zover het vruchtgebruik niet zou zijn geëindigd, hij nog steeds recht heeft op een zesde deel van de koopsom van de verkochte woning. Y is namelijk niet gerechtigd om dat bedrag te verbruiken, omdat oud recht van toepassing is. Y betwist dat het vruchtgebruik is geëindigd. Ze woont niet in een bejaardenhuis of verpleeginrichting, maar in een aanleunwoning en ontvangt daar geen zorg. Het vruchtgebruik is 'ruim opgesteld in het testament'. Erflater beoogde Y verzorgd achter te laten en haar als executeur het bezit, de macht en het beheer van de nalatenschap te geven. Y stelt dat zij ook onder het nieuwe erfrecht het recht heeft om haar bestaande leefpatroon te kunnen voortzetten. Omdat zij verder enkel een AOW-uitkering ontvangt, kan X geen voorschot van Y opeisen.

De voorzieningenrechter acht het spoedeisend belang aanwezig. De voorzieningenrechter stelt voorop dat het gaat om een kortgedingprocedure, zodat alleen kan wor-

den beoordeeld of de vordering van X een zodanige kans van slagen heeft in een eventuele bodemprocedure dat de toewijzing daarvan als voorlopige voorziening gerechtvaardigd is. Gelet op de gemotiveerde betwisting van Y kan de voorzieningenrechter niet met grote mate van zekerheid vaststellen dat X in de bodemprocedure in het gelijk wordt gesteld. De vordering van X wordt daarom afgewezen.

Mei 2016

Testamenteir bewindvoerder procesbevoegd

Rb. Midden-Nederland 4 mei 2016, ECLI:NL:RBMNE:2016:2184

Erflater heeft zijn echtgenote B en zoon X tot erfgenaam benoemd. Het testament bevat een ouderlijke boedelverdeling op grond waarvan alle goederen en schulden aan B zijn toegedeeld en X een niet-opeisbare vordering wegens overbedeling heeft verkregen. Verder heeft erflater de volgende bepalingen in zijn testament opgenomen: 'Ik verzoek mijn echtgenote om maandelijks een zodanig bedrag af te lossen, als mijn zoon ter aanvulling op zijn inkomen nodig heeft om in het normale levensonderhoud van zichzelf en zijn gezin te voorzien' en 'Ik stel al hetgeen mijn zoon [X] uit mijn nalatenschap verkrijgt onder bewind, [...]'. Thans vordert X samengevat B te veroordelen om hem met ingang van september 2015 maandelijks € 1.465 te betalen en daarnaast een bedrag van € 45.923 over de periode van mei 2011 tot september 2015.

De rechtbank verklaart X niet-ontvankelijk in zijn erfrechtelijke vordering. Omdat de erfrechtelijke verkrijging van X onder testamentair bewind is gesteld, kan alleen de bewindvoerder ten aanzien van het uit de nalatenschap verkregen en onder bewind gestelde vermogen in rechte optreden (art. 4:173 BW). De vordering kan alleen door de bewindvoerder in hoedanigheid van testamentair bewindvoerder worden ingesteld. Het gegeven dat X een slechte verstandhouding met de bewindvoerder heeft en de bepaling over het testamentair bewind als een 'dode letter' beschouwt, doet niets af aan de rechtsgeldigheid van het testamentaire bewind.

Aanwijzing ex artikel 4:210 BW

Rb. Midden-Nederland 10 mei 2016, ECLI:NL:RBMNE:2016:2570

De kantonrechter wijst het verzoek van een vereffenaar om een aanwijzing ex artikel 4:210 BW over de verkoop van een tot de nalatenschap behorende woning af. Een vereffenaar heeft de taak en de bevoegdheid om goederen van de nalatenschap te gelde te maken voor zover dit nodig is om de schulden van de nalatenschap te voldoen (art. 4:215 lid 1 BW). Het te gelde maken van een onroerende zaak heeft vanwege de bedragen die daarmee gemoeid zijn per definitie grote financiële gevolgen voor de nalatenschap. Maar dit hoort tot de gebruikelijke taken en werkzaamheden van een vereffening. Het feit dat het actief van de nalatenschap hoofdzakelijk uit deze

onroerende zaak wordt gevormd, is geen gegronde reden voor het geven van een aanwijzing.

Afgifte goederen van nalatenschap

Rb. Overijssel 13 mei 2016, ECLI:NL:RBOVE:2016:1664

Het huwelijk tussen A en B is ontbonden door echtscheiding. A heeft tot aan zijn overlijden een eenmanszaak gedreven. Deze eenmanszaak is na zijn overlijden voortgezet door X. A heeft geen testament opgemaakt, zodat zijn twee dochters C en D erfgenaam zijn. B heeft in haar hoedanigheid van wettelijk vertegenwoordiger de nalatenschap namens C beneficiair aanvaard. D heeft de nalatenschap verworpen. Tot de nalatenschap van A behoren onder meer een woning, vier vrachtwagens en twee andere voertuigen. B heeft na het overlijden van A een volmacht gegeven aan X en Y om haar, gezamenlijk handelend, te vertegenwoordigen bij het beheer en de vereffening van de nalatenschap. Deze volmacht is later volledig ingetrokken en herroepen. X woont thans nog in de woning en heeft de sleutels van de vrachtwagens en andere voertuigen. B vordert in kort geding dat X de woning verlaat en vordert de afgifte van de sleutels van de woning, de vrachtwagens en andere voertuigen.

De voorzieningenrechter is van mening dat sprake is van een spoedeisend belang. Volgens de voorzieningenrechter is B, en niet X, bevoegd om beheers- en/of beschikkingshandelingen ter zake van de nalatenschapsgoederen te verrichten. B is namelijk in hoedanigheid van wettelijk vertegenwoordiger – namens C als enig en beneficiair aanvaard hebbende erfgenaam – belast met de vereffening en verdeling van de nalatenschap. De eerder verstrekte volmacht aan X en Y is ingetrokken. Bovendien had Y al afstand gedaan van de taak als vereffenaar en is de voorzieningenrechter van mening dat deze volmacht niet zonder meer strekte tot beschikkingshandelingen over de nalatenschapsgoederen en de verdeling van de nalatenschap. X beroept zich tevergeefs op afspraken die binnen de familie zouden zijn gemaakt inzake de vereffening en verdeling van de nalatenschap. Volgens X had B op grond van deze afspraken de nalatenschap namens C niet beneficiair mogen aanvaarden, maar moeten verwerpen. Omdat enig bewijs van deze afspraken ontbreekt, kan dit niet tot een ander oordeel leiden dan dat de nalatenschap beneficiair is aanvaard.

De voorzieningenrechter oordeelt dat de woning, de vrachtwagens en de andere voertuigen tot de te vereffenen nalatenschap behoren. Er bestaan geen contracten of afspraken over het gebruik van de woning, zodat X geen recht of titel heeft (aangetoond) voor het verblijf in de woning. De voorzieningenrechter acht het ook niet aannemelijk (gemaakt) dat X de eigendom van de vrachtwagens heeft verkregen of dat hij het recht heeft verkregen om deze te gebruiken voor zijn eenmanszaak. X is ook niet geslaagd in zijn bewijs dat de andere voertuigen aan hem toebehooren. De vorderingen van B worden toegewezen.

Verkrijging onderfd kind valt niet onder algemene uitsluitingsclausule

Hof Amsterdam 24 mei 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:1989

A overlijdt in 2007. Zij heeft haar zoon X onderfd en haar dochter Y benoemd tot enig erfgenaam en executeur. Verder is er in het testament een uitsluitingsclausule opgenomen. X heeft berust in deze onterving. Bij de afwikkeling van de nalatenschap ontvangt X toch een geldbedrag op grond van een vaststellingsovereenkomst met Y. X is thans gescheiden. X en zijn ex-echtgenote verschillen van mening over het antwoord op de vraag of de uitsluitingsclausule ook rust op het geldbedrag dat X krachtens de vaststellingsovereenkomst uit de nalatenschap van A heeft verkregen.

Het hof stelt voorop dat hoge eisen worden gesteld aan het bestaan en de kenbaarheid van een uitsluitingsclausule, omdat dit beding in het kader van verhaal en uitwinning aan derden kan worden tegengeworpen. Het testament van A bevat weliswaar een uitsluitingsclausule, maar X heeft op grond van het testament – dus los van enige wettelijke aanspraak – geen aanspraak op de nalatenschap van A. X is onderfd, omdat A meende dat X zich buiten haar medeweten en ten nadele van het erfdeel van Y uit haar vermogen heeft verrijkt. Uit een beëdigde verklaring van A volgt dat zij wilde dat X en Y na haar dood evenveel zouden krijgen. Het hof is van oordeel dat het de bedoeling van A was dat deze onterving in stand zou blijven zolang de kwestie van de toe-eigening van een deel van haar vermogen door X niet vóór haar overlijden zou zijn opgelost. A is overleden voordat deze kwestie is opgelost. X en Y hebben na het overlijden van A een vaststellingsovereenkomst gesloten. Hierin is opgenomen dat de nalatenschap een vordering op X heeft in verband met de onttrekkingen en dat deze vordering aan X wordt toebedeeld. De vaststellingsovereenkomst bevat ook een verklaring van X dat hij onvoorwaardelijk berust in de onterving en dat hij geen aanspraak maakt op zijn legitieme portie. Er is geen voorziening in de vaststellingsovereenkomst opgenomen over enige uitsluiting. Volgens het hof valt daarom niet in te zien dat X krachtens erfrecht heeft verkregen. Dit betekent dat de uitsluitingsclausule niet rust op het geldbedrag dat X uit de nalatenschap van A heeft verkregen. Dat de fiscus akkoord is gegaan met een successieaangifte waarbij X krachtens erfrecht heeft verkregen, verandert niets aan het voorgaande in de onderlinge relatie tussen X en zijn ex-echtgenote.

Verwerpen nalatenschap; aanvaarden keuzelegaat

Hof Amsterdam 24 mei 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:1986

A overlijdt en laat als erfgenamen achter haar echtgenoot B en twee kinderen (X en Y). Haar testament bevat een ouderlijke boedelverdeling en onder meer een keuzelegaat ten behoeve van B voor het geval hij de nalatenschap zou verwerpen. Dit keuzelegaat ziet op alle goederen en/of rechten die tot haar nalatenschap behoren onder de verplichting deze te verrekenen dan wel de waarde in te brengen. B verwerpt de nalatenschap op

31 juli 2000. X en Y zijn als gevolg van deze verwerping enig erfgenaam geworden, ieder voor de helft. Zij hebben aan B een volmacht verleend om de nalatenschap namens hen af te wikkelen. B heeft zich vanaf 1 mei 2000 als eigenaar van alle goederen van de nalatenschap gedragen met uitzondering van de woning en de sieraden, die tot de ontbonden huwelijksgemeenschap behoorden. Thans zijn B en X in geschil over de vraag of het erfdeel van X opeisbaar is. B meent dat de ouderlijke boedelverdeling is blijven bestaan en dat deze ouderlijke boedelverdeling hun rechtsverhouding beheerst. Volgens X is haar erfdeel opeisbaar geworden op het moment dat B de nalatenschap heeft verworpen. Bij de berekening van hetgeen aan haar toekomt, is volgens X de inbrengverplichting van B leidend.

De rechtbank heeft geoordeeld dat de ouderlijke boedelverdeling niet is gaan gelden, omdat B de nalatenschap heeft verworpen. Het toe-eigenen van de goederen van de nalatenschap door B kan daarom niets anders betekenen dan dat B uitvoering heeft gegeven aan het keuzeleegaat. B is daarom gehouden tot inbreng van de waarde van alle door hem uit de nalatenschap gekozen goederen en rechten. Het hof bekrachtigt dit vonnis. Ook als B het keuzeleegaat niet wilde hebben, heeft hij zich zodanig in overeenstemming daarmee gedragen dat X (en Y) erop mochten vertrouwen dat B gebruik heeft gemaakt van het keuzeleegaat. Hij heeft niet alleen de nalatenschap verworpen, maar zich ook als heer en meester gedragen over het grootste deel van de nalatenschapsgoederen. Niet gesteld of gebleken is dat B uitlatingen heeft gedaan waaruit X had moeten begrijpen dat B geen gebruik wilde maken van het keuzeleegaat. De omstandigheid dat B de nalatenschap uit fiscale overwegingen heeft verworpen, maakt dit niet anders. Ook uit de verklaring van erfrecht volgt dat B de nalatenschap heeft verworpen, omdat X en Y als enige erfgenamen staan vermeld. Het hof is van mening dat het door B gewekte vertrouwen in rechte bescherming verdient.

Onttrokken gelden uit nalatenschap

Hof Den Haag 24 mei 2016, ECLI:NL:GHDHA:2016:1575

Erflaatster heeft haar drie kinderen (A, B en C) en stiefkind (D) benoemd tot erfgenaam. In het testament zijn de afstammelingen van erflaatster vrijgesteld van de inbrengplicht van giften in de nalatenschap, tenzij dit bij een gift schriftelijk anders is bepaald. B en C (B c.s.) hebben de laatste jaren de zorg van erflaatster op zich genomen. Kort voor het overlijden heeft B totaal € 14.720 van de bankrekening van erflaatster opgenomen. Volgens B c.s. heeft erflaatster ieder van hun de helft van dit bedrag geschonken vanwege de aan haar bewezen diensten, zodat sprake is van een gift. Deze gift hoeven B c.s. op grond van het testament niet in te brengen. A is van mening dat B c.s. door deze stelling een zelfstandig of bevrijdend verweer hebben gevoerd op grond waarvan de bewijslast op hen rust. Nu B c.s. niet kunnen aantonen dat sprake is van een gift, betekent dit dat zij deze geldbedragen zonder recht of titel onder zich hebben. A vordert onder meer terugbetaling

van deze bedragen aan de nalatenschap te vermeerderen met de wettelijke rente vanaf de datum van overlijden van erflaatster.

Het hof volgt de stelling van A en oordeelt dat sprake is van een zelfstandig of bevrijdend verweer van B c.s. waardoor de bewijslast op hen komt te rusten. C heeft helemaal geen bewijsaanbod gedaan en B slechts een algemeen, niet specifiek bewijsaanbod. Het hof gaat voorbij aan dit bewijsaanbod, omdat het niet voldoet aan de vereisten. Dit betekent dat geen sprake is geweest van een gift van erflaatster aan B c.s. Hieruit volgt dat B c.s. zich deze gelden zonder recht of titel tijdens het leven van erflaterster hebben toegeëigend en deze bij wege van schadevergoeding aan de nalatenschap moeten vergoeden. Het hof wijst de vordering van A toe.

Verzoek benoeming andere vereffenaar

Hof 's-Hertogenbosch 26 mei 2016, ECLI:NL:GHSHE:2016:2173

A, B en C zijn de erfgenamen van erflaatster. A heeft de rechtbank verzocht Y te benoemen tot vereffenaar. De rechtbank wilde V tot vereffenaar benoemen, maar heeft uiteindelijk X benoemd tot vereffenaar, omdat A bezwaar had tegen V. A verzoekt thans in hoger beroep deze beschikking te vernietigen en Y alsnog tot (opvolgend) vereffenaar te benoemen. Hiertoe voert hij aan dat zijn verzoek tot benoeming van Y als vereffenaar voor toewijzing gereed lag, omdat B en C (B c.s.) geen verweer hebben gevoerd. Zij hebben weliswaar via een fax laten weten het niet eens te zijn met de benoeming van Y, maar dit is niet in de procedure gesteld. Daarnaast is er volgens A door de benoeming van X tot vereffenaar een schijn van tegenstrijdigheid ontstaan, omdat X een kantoorgenoot is van de eerder door de rechtbank voorgestelde vereffenaar V, en V een voormalig kantoorgenoot is van de advocaat van A.

Het hof stelt vast dat B c.s. geen bezwaar hebben tegen de aanstelling van X als vereffenaar. Wel hebben zij in eerste aanleg (bij de mondelinge behandeling) hun twijfels geuit over de onafhankelijkheid van Y. Het feit dat dit niet is gesteld door hun toenmalige advocaat doet aan deze uitingen niets af. Beide partijen zijn ermee akkoord gegaan dat de rechtbank een vereffenaar zou aanzoeken. Volgens het hof had de rechtbank de vrijheid om Y niet tot vereffenaar te benoemen. Het hof oordeelt verder dat de opgevoerde bezwaren tegen X onvoldoende grond opleveren om anders te beslissen dan de rechtbank. Er bestaat volgens het hof geen enkele aanleiding om te twijfelen aan de onpartijdigheid van X. Dat X nu een kantoorgenoot is van V en V een voormalig kantoorgenoot is van de advocaat van A, leidt volgens het hof niet tot een schijn van partijdigheid (of de gestelde schijn van tegenstrijdigheid). X is zelf nooit werkzaam geweest op het kantoor van de advocaat van A. Hierbij komt dat B c.s. geen bezwaar hebben tegen de aanstelling van X en dus geen probleem zien in de (verre) link tussen X en de advocaat van A, terwijl ze wel bezwaren hebben tegen de benoeming van Y. Volgens het hof is 'de zuiverheid inzake de vereffening' voldoende gewaarborgd.

X heeft zelf in hoger beroep aangegeven geen bezwaar te hebben tegen de benoeming van een opvolgend vereffenaar. Hij stelt dat het door A geuite bezwaar tegen zijn benoeming in principe geen gevolgen heeft/hoeft te hebben voor de wijze waarop hij de nalatenschap beheert. Wel voorziet hij in het toekomstige overleg met de erfgenamen discussies met A, omdat A bezwaren heeft tegen zijn persoon als vereffenaar. Het hof ziet ook in deze uitlating van X geen reden om het hoger beroep van A toe te wijzen. Het hof bekrachtigt de beschikking van de rechtbank.

Juni 2016

Benoeming vereffenaar

Rb. Den Haag 2 juni 2016, ECLI:NL:RBDHA:2016:6087

X is hypothecair schuldeiser van A. X verzoekt de rechtbank om vereffenaars te benoemen in de nalatenschappen van A en B, omdat zij wil overgaan tot onderhandse c.q. executoriale verkoop van de woning die tot de nalatenschappen van A en B behoort. Een fotokopie van het verzoekschrift is verzonden aan de bekende erfgenamen (C, D en E). Zij zijn daarbij in de gelegenheid gesteld kenbaar te maken of zij tegen dit verzoek verweer willen voeren. De grootvader van C en D heeft namens hen aangegeven dat zij op geen enkele manier te maken hebben gehad met de afwikkeling van de nalatenschap van A. Hij kondigt niet aan dat er tegen het verzoek verweer zal worden gevoerd. E heeft niet kenbaar gemaakt of zij tegen het verzoek verweer zal voeren, zodat de rechtbank aanneemt dat zij instemt met toewijzing van het verzoek.

De rechtbank vindt een mondelinge behandeling van het verzoek als bedoeld in artikel 4:206 lid 1 BW niet zinvol, omdat er geen executeur en/of boedelnotaris bekend is en de bekende erfgenamen niet hebben aangegeven tegen het verzoek verweer te willen voeren. Het verzoek tot de benoeming van de vereffenaars is op de wet gegrond en wordt toegewezen. De rechtbank sluit rekening houdend met de getaxeerde waarde van de woning niet uit dat de nalatenschappen negatief zijn. Vanuit het oogpunt van kostenbesparing worden de vereffenaars ontheven van de publicatieplicht in een nieuwsblad. Zij kunnen volstaan met het bekendmaken van hun benoeming in de Staatscourant.

Verzet tegen uitdelingslijst

Rb. Noord-Nederland 7 juni 2016, ECLI:NL:RBNNE:2016:2680

Erflater A was samen met B bestuurder van een bv. De nalatenschap van A is beneficiair aanvaard en X is benoemd tot vereffenaar. De schuldeisers Y c.s. komen in verzet tegen de door X gemaakte uitdelingslijst, omdat X hun tijdig ingediende vorderingen niet heeft opgenomen. Y c.s. hebben A aansprakelijk gesteld voor het onrechtmatig handelen als bestuurder van de bv. Zij willen dat hun vorderingen alsnog door X in de uitde-

lingslijst worden opgenomen. X stelt zich op het standpunt dat de feitelijke grondslag voor de vorderingen onvoldoende duidelijk is. Er wordt te weinig gesteld en dat wat wordt gesteld, is onvoldoende onderbouwd. Volgens X is onvoldoende gebleken dat Y c.s. feitelijke schade hebben geleden die aan A toerekenbaar is.

De kantonrechter oordeelt dat Y c.s. op grond van artikel 4:218 lid 3 BW in verzet kunnen komen tegen de uitdelingslijst. Zij worden aangemerkt als belanghebbenden, omdat zij stellen een vordering op de nalatenschap van A te hebben. De bezwaren van Y c.s. richten zich alleen tegen het feit dat hun vorderingen zijn betwist en daarom niet op de lijst van erkende vorderingen zijn geplaatst. Het is niet eenvoudig vast te stellen of de vorderingen van Y c.s. gegrond zijn en of de uitdelingslijst in zoverre onjuist is. Het gaat over substantiële vorderingen in het kader van bestuurdersaansprakelijkheid die nog inhoudelijk behandeld moeten worden, waarbij mogelijk bewijslevering of een nader onderzoek door een deskundige moet plaatsvinden. De kantonrechter oordeelt dat een verzetsprocedure zich niet leent voor een diepgaande beoordeling van een inhoudelijk geschil. De kantonrechter ziet geen mogelijkheid om een renvooiprocedure te starten met analoge toepassing van de Faillissementswet. In tegenstelling tot de faillissementsprocedure is in de vereffeningsprocedure geen afzonderlijke verificatie voorgeschreven en gaat de vereffenaar onmiddellijk over tot het opmaken van de uitdelingslijst. De belanghebbende kan een procedure instellen tot erkenning van zijn vordering en de schuldeiser kan ook tijdens de vereffening zijn vorderingsrecht bij vonnis laten vaststellen (art. 4:223 lid 2 BW). De kantonrechter geeft X een aanwijzing als bedoeld in artikel 4:210 BW. X moet Y c.s. een redelijke termijn bieden om een dagvaardingsprocedure aanhangig te maken. De kantonrechter stelt de redelijke termijn op drie maanden en verklaart het verzet voor het overige ongegrond.

Testament ten gunste van samenwonende partner vervalt door geboorte van kind

Hof Den Haag 10 juni 2016, ECLI:NL:GHDHA:2016:1763

A en B woonden ongehuwd en niet geregistreerd samen. A heeft in 2003 een testament opgemaakt waarin B is benoemd tot enig erfgenaam in het geval er bij zijn overlijden geen afstammelingen zijn. Een jaar later wordt uit hun relatie een zoon (X) geboren. A heeft het testament niet meer aangepast. In geschil is of B als mede-erfgenaam van X moet worden beschouwd. X heeft een aanslag erfbelasting gekregen waarin de hele nalatenschap aan hem is toegerekend. X is het niet eens met deze aanslag. Hij is van mening dat hij samen met B tot de nalatenschap is gerechtigd, omdat het nooit de bedoeling van A kan zijn geweest om B volledig uit te sluiten van de nalatenschap.

De rechtbank heeft het beroep van X ongegrond verklaard. Het testament van A voorziet alleen in de situatie dat A zou overlijden vóór B zonder achterlating van afstammelingen. Nu X is geboren en als afstammeling is

achtergelaten, verliest het testament zijn betekenis. X is hierdoor op grond van het versterkerrecht enig erfgenaam geworden.

In hoger beroep bevestigt het hof deze uitspraak. Volgens het hof is het testament duidelijk. B is alleen als erfgenaam aangewezen in het geval er geen afstammelingen zijn. Het testament en het samenlevingscontract zijn op dezelfde dag door de notaris opgesteld. Zowel uit het testament als uit het samenlevingstestament is niet op te maken dat A wilde dat B als mede-erfgenaam zou optreden in het geval er wél afstammelingen zouden zijn. Een verklaring van de ouders van A doet daaraan niets af. In het samenlevingscontract wordt voorzien in een wederzijds nabestaandenpensioen en een verblijfsbeding voor de eigen woning. Het hof neemt aan dat A en B hiermee beoogden uitvoering te geven aan de verzorgingsgedachte. Het hof ziet geen aanwijzingen om op grond van de verzorgingsgedachte in het samenlevingscontract aan te nemen dat het testament niet juist zou zijn. Ten slotte verwerpt het hof een beroep op het besluit van 25 maart 2013, nr. BLKB2013/88M, waarin de Staatssecretaris enkele goedkeuringen verleent voor ‘vergeten’ testamenten. Het hof oordeelt dat geen van de in het Besluit genoemde gevallen zich voordoet.

Verdeling perceel in Suriname; de exceptio plurium litis consortium

Rb. Noord-Nederland 15 juni 2016, ECLI:NL:RBNNE:2016:2889

Dit geschil gaat over de verdeling van een perceel in Suriname dat tot de nalatenschap van erflater behoort. De vijf kinderen van erflater (A, B, C, D en E) zijn gezamenlijk erfgenaam. In 2013 hebben de erfgenamen overleg gehad over de verdeling van het perceel. Zij hebben – met uitzondering van B – een notariële volmacht getekend ten behoeve van de toedeling van het perceel aan A. Thans vordert A medewerking van B bij de overdracht van haar rechten in het perceel aan A.

De partijen hebben bij de comparitie verklaard dat zij met hun vorderingen de verdeling van het perceel willen bewerkstelligen. De rechtbank oordeelt dat Nederlands recht van toepassing is op de verdeling van het perceel, omdat erflater op het tijdstip van overlijden in Nederland woonde (art. 10:149 lid 2 BW). Verder is de rechtbank van oordeel dat het instellen van een vordering die is gericht op het bereiken van de verdeling, beperkt kan blijven tot de deelgenoot die bekend heeft gemaakt geen medewerking te verlenen. Uit de notariële volmacht blijkt dat C, D en E instemmen met de verdeling. Verder zijn er in deze zaak geen vragen aan de orde die alle deelgenoten aangaan en beantwoording behoeven die voor alle deelgenoten gelijkluidend is.

Erfgenamen kunnen op grond van artikel 3:182 BW een nalatenschap zelf verdelen. Volgens de rechtbank kan in deze zaak niet worden vastgesteld dat de verdeling in 2013 met instemming van alle erfgenamen tot stand is gekomen. De rechtbank bepaalt daarom de wijze van verdeling ex artikel 3:185 BW. Partijen hebben overeenstemming over de toedeling van het perceel aan A, maar verschillen van mening over de vraag tegen welke waar-

de deze toedeling moet plaatsvinden. A en B brengen ieder een taxatierapport van het perceel in. Volgens A is de waarde € 2.044,35, terwijl B meent dat de waarde € 11.924,50 bedraagt. Nu de partijen hebben aangegeven dat zij, vanwege de daarmee gemoeide kosten, geen nieuwe taxatie willen door een door de rechtbank te benoemen deskundige, bepaalt de rechtbank zelf de waarde van het perceel op € 6.984,43 (het gemiddelde van de twee ingebrachte taxaties). Dit betekent dat A – aan wie het perceel wordt toebedeeld – aan elk van de overige erfgenamen € 1.396,89 wegens overbedeling is verschuldigd. Omdat C, D en E al akkoord waren gegaan met een verdeling tegen de waarde van € 2.044,35, verbindt de rechtbank aan de afrekening met B, C en D de voorwaarde dat A het meerdere pas verschuldigd is indien en voor zover de broers, uiterlijk bij de levering, daarop aanspraak hebben gemaakt. De zaak wordt doorverwezen.

Bijzondere bewijslastverdeling misbruik van omstandigheden bij schenking

HR 24 juni 2016, ECLI:NL:HR:2016:1272

A en B zijn ieder gerechtigd tot de helft van de nalatenschap van erflaatster. Erflaatster heeft tussen 2003 en 2005 schenkingen gedaan aan B. A stelt zich op het standpunt dat de schenkingen van erflaatster aan B (in de vorm van effectenoverdrachten) van december 2014 en maart 2005 nietig zijn. Zij stelt daartoe dat B de overdrachten van de effecten eenzijdig heeft bewerkstelligd en dat de documenten die aan de opdrachten aan de bank ten grondslag liggen, zijn vervalst. Secundair voert A aan dat de effectenoverdrachten nietig zijn, omdat de wil van erflaatster hiertoe ontbrak wegens misbruik van omstandigheden.

Het hof heeft in een tussenarrest A de bewijslast van haar stellingen opgelegd, omdat B deze gemotiveerd heeft betwist. In het eindvonnis oordeelt het hof vervolgens dat A niet is geslaagd in het leveren van het bewijs van deze feiten en omstandigheden. De Hoge Raad oordeelt dat het hof heeft miskend dat bij een beroep op vernietigbaarheid van een schenking wegens misbruik van omstandigheden een bijzondere regel van bewijslastverdeling geldt (art. 7:176 BW). Als de schenker zich beroept op de vernietigbaarheid van een schenking wegens misbruik van omstandigheden, rust de bewijslast van het tegendeel op de begiftigde, tenzij de schenking bij notariële akte heeft plaatsgevonden of deze verdeling van de bewijslast in de gegeven omstandigheden in strijd met de redelijkheid en billijkheid is. In deze zaak kan A worden gezien als ‘schenker’, omdat zij rechtsopvolger onder algemene titel van erflaatster is. Het hof had B de bewijslast moeten opleggen dat de schenkingen niet door misbruik van omstandigheden tot stand zijn gekomen.

Conservatoir beslag op niet-opeisbare legitieme portie; artikel 128 Ow NBW

HR 24 juni 2016, ECLI:NL:HR:2016:1271

A heeft in 2000 een testament opgemaakt en daarin zijn echtgenote B benoemd tot enig erfgenaam. Verder heeft

hij bepaald dat de legitimaire vorderingen en de daarover verschuldigde rente, mede ter voldoening van zijn natuurlijke verbintenis tot verzorging en onderhoud van B, pas opeisbaar zijn bij het overlijden van B. A overlijdt in 2001. X en Y (X c.s.) hebben in 2004 aangegeven dat zij hun legitieme portie wensen te ontvangen. Y heeft, in tegenstelling tot X, geen aanspraak gemaakt op directe uitbetaling van zijn legitieme portie. Als B in 2013 de voormalige echtelijke woning verkoopt, leggen X c.s. met verlof van de voorzieningenrechter beslag op een deel van de koopsom (€ 130.000) dat in depot is gebleven bij de notaris.

B vordert in kort geding opheffing van het derdenbeslag. Het hof oordeelt dat onder de gegeven omstandigheden (onder meer ruime financiële middelen van B (91 jaar) en het verzwijgen van een bankrekening in Zwitserland) het belang van X c.s. om het verhaal voor hun legitimaire vorderingen zeker te stellen, zwaarder weegt dan het belang van B om vrij over het beslagen bedrag van € 130.000 te kunnen beschikken, ook al zijn de vorderingen nog niet opeisbaar. Het is aannemelijk dat B over voldoende middelen beschikt om in haar behoeften te voorzien. Daarbij hebben X c.s. aangevoerd dat B door schenkingen aan haar eigen kinderen over haar eigen vermogen beschikt en dat verhaal voor hun vorderingen gevaar lopen zonder het beslag.

B stelt cassatie in. Het hof zou hebben miskend dat conservatoir beslag niet mogelijk is voor een niet-opeisbare vordering en het hof zou zijn uitgegaan van een onjuiste rechtsopvatting van artikel 128 lid 2 Overgangswet nieuw BW (Ow NBW). B stelt dat de legitimaire vordering van Y op grond van artikel 128 lid 2 Ow NBW is vervallen, omdat hij niet tijdig zijn legitieme portie heeft opgeëist.

De Hoge Raad verwerpt het beroep. Volgens de Hoge Raad is een conservatoir beslag dat strekt tot de verzekering van een vordering die (nog) niet opeisbaar is niet uitgesloten. Hij verwijst hierbij naar een passage uit de totstandkomingsgeschiedenis van artikel 441 Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv) die is geciteerd in de conclusie van de plaatsvervangend Procureur-Generaal en HR 3 mei 1996 (ECLI:NL:HR:1996:ZC2063).

Ten aanzien van artikel 128 lid 2 Ow NBW overweegt de Hoge Raad dat dit een overgangsregeling betreft voor legitieme porties in nalatenschappen die zijn opengevallen voor 1 januari 2003. Als – net als in deze zaak – erf-later voor de inwerkingtreding van het huidige erfrecht, maar ná 1 januari 1999 is overleden, behoudt degene die onder oud recht zijn bevoegdheden als legitimaris kon uitoefenen, deze bevoegdheden gedurende vijf jaar na het overlijden van erf-later. De wetgever heeft voor de uitoefening van deze ‘oude’ bevoegdheden aansluiting gezocht bij de termijn van artikel 4:85 BW. De Hoge Raad oordeelt dat redelijke uitleg van artikel 128 lid 2 Ow NBW met zich brengt dat Y zijn bevoegdheid kon uitoefenen door binnen deze termijn een verklaring als bedoeld in artikel 4:85 BW af te leggen. Het is dus voldoende dat Y heeft verklaard dat hij zijn legitieme portie wenst te ontvangen. Niet is vereist dat Y binnen deze

termijn zijn legitieme portie ook daadwerkelijk heeft opgeëist.

Tijdschrift Erfrecht

Boom juridisch